

Na valovih znanja

Izzivi primorskega raziskovalnega prostora

ZRS

Intervju:

dr. Tilen Glavina

**Humanitarna konferenca
o vojni v Ukrajini**

**Ali vemo, kaj celostno
zdravje sploh je?**

Pokrajinski arhiv

**Spomin na udeležbo mesta
Koper v bitki pri Lepantu**

Pokrajinski muzej Koper

**Kustos Ivan Simčič o prenovi
zbirke Novejše zgodovine**

SLORI

Intervju:

dr. Martina Ozbič

O slovenščini z neslovenisti

**V Saurisu predstavili
didaktični priročnik**

ZVKD

**Prezentiranje prvotnih podob
stavbne dediščine**

Fakulteta za pomorstvo in promet

**V študijske programe
so vpeljali tudi vojaški modul**

Veliki mednarodni dogodek v Rimu

Humanitarna konferenca o vojni v Ukrajini

V soorganizaciji Inštituta za filozofske študije Znanstveno-raziskovalnega središča (ZRS) Koper, Avstralske katoliške univerze (Australian Catholic University - ACU) in ameriške univerze Notre Dame (University of Notre Dame) je v prvih dneh oktobra v Rimu potekala pomembna znanstvena konferenca, na kateri so sodelovali ugledni svetovni strokovnjaki s področja filozofije, teologije, sociologije, politologije, antropologije, religijskih in literarnih ved.

DR. LUKA TREBEŽNIK
Inštitut za filozofske študije
ZRS Koper

Dogodek so s svojim obiskom počastili in podprli mnogi visoki gostje, tudi veleposlaniki številnih držav, ki so se s skupno gesto odrekli uradnemu nagovoru in to častno mesto solidarno odstopili ukrajinskemu veleposlaniku v Vatikanu, **Andriju Jurašu**.

Konferenca z naslovom Unwounded World: a Marian Peace for Our Shared Future (Od-ranjeni svet: marijanski mir za skupno prihodnost) je potekala 5. in 6. oktobra v rimskem kampusu ACU Villa Maria in je bila posvečena refleksiji o aktualnem vojnem dogajanju v Evropi in potencialih za prihodnje mirno sobivanje. Strokovnjaki iz več kot desetih različnih držav so v svojih nastopih predstavili poglobljene poglede na vprašanja sakralizacije nasilja, izvorov vojne, protivojnih prizadevanj ter medreligijskih pristopov k trpljenju in ranljivosti.

Predstojnik Inštituta za filozofske študije ZRS Koper, dr. **Lenart Škof**, je v svojem programskem uvodnem nagovoru simpozij posvetil trpečim otrokom, ženskam in možem v Mariupolu. Nepopisna grozodejstva, ki jih povezujemo s tem geografskim imenom,

Sodobnost v največji meri zaznamuje nesluten razvoj tehnoloških sredstev, ki so na žalost najhitreje uporabljena ravno v vojaške namene.

Humanitarne konference v Rimu so se udeležili tudi (z leve proti desni): dr. Peter Howard iz Australian Catholic University, veleposlaniki Združenih držav Amerike, Ukrajine, Avstralije in Slovenije v Vatikanu, in dr. Lenart Škof, predstojnik Inštituta za filozofske študije ZRS Koper.

nas pozivajo, da ponovno premislimo krščanski (najsi bo ta pravoslavni, katoliški ali pa laični, sekularni) značaj sodobne Evrope. Nesrečno Marijino mesto namreč priča o ponižni besedi miru, ki edina zmore nositi prihodnostni potencial za človeško sobivanje.

Izmed vrste uglednih govorcev lahko morda izpostavimo misel **Clauda Romana**, vrhunskega francoskega filozofa s pariške Sorbone, ki je med drugim razmišljal o transformacijah pojma vojne, še zlasti z ozirom na

sodobnost, ki jo v največji meri zaznamuje nesluten razvoj tehnoloških sredstev, ki so na žalost najhitreje uporabljena ravno v vojaške namene. Tehnološkim spremembam in novim (totalnim) načinom vojskovanja je po njegovem mnenju nujno treba prilagoditi tudi sodobna ontološka pojmovanja vojne in miru, to pa se mora odražati tudi v etiki, politiki in pa predvsem mednarodnem pravu.

Konferenca je bila zelo dobro obiskana, razprave na njej so bile na

visokem nivoju, požela je precej zanimanja tako slovenskih kot tujih medijev. Odlična organizacija in odmevnost dogodka nedvomno predstavljata dobro promocijo slovenske znanosti in ZRS Koper, še pomembnejše pa je dejstvo, da so na konferenci svoj glas dobili tudi ukrajinski razumniki in preganjanci. Njihovo ganljivo pričevanje namreč vse nas postavlja pred največjo in najkompleksnejšo etično-politično dilemo sodobnega časa. •

Znanje za zdravje izvedli že enajstič

Ali vemo, kaj celostno zdravje sploh je?

Spregovoriti o posledicah neustreznega življenjskega sloga in kako celostno poskrbeti za svoje zdravje na način, ki je dostopen najširši javnosti, je bilo in ostaja glavno vodilo pobudnikov dogodka Znanje za zdravje, ki je že enajsto leto zapored potekalo v sodelovanju Inštituta za kineziološke raziskave Znanstveno-raziskovalnega središča (ZRS) Koper in Splošne bolnišnice (SB) Izola.

Vtem času so izvedli številna srečanja in pogovore, več tisoč meritev telesnih funkcionalne pripravljenosti ter dejavnikov tveganja. Organizirali so številna javna predavanja z vrhunskimi strokovnjaki, ki so vedno znova ponudili nova znanja za zdravje.

Letošnji dogodek je potekal 1. oktobra, ob mednarodnem dnevu starejših, ki ga je Generalna skupščina Združenih narodov razglasila zaradi pogosto spregledane vloge in položaja, ki ga ima ta skupina prebivalstva v družbi. Prav zato so strokovnjaki različnih področij poskušali osvetliti problem celostnega zdravja v preseku med mišičnim, kognitivnim in srčno-žilnim zdravjem.

V koprski Taverni so v dopoldanskem času potekale meritve telesnih značilnosti, funkcionalnih sposobnosti in dejavnikov tveganja za zdravje. Več kot 150 udeležencev je imelo možnost na osnovi enostavnih, pa vendar relevantnih, meritev preveriti svoje srčno-žilno, mišično in kognitivno zdravje. V popoldanskem času pa so v Gledališču Koper strokovnjaki spregovorili o pomenu in vlogi spremljanih značilnosti za zdravje. Prim. mag. **Dorjan Marušič**, dr. med. je govoril o srčno-žilnem zdravju, doc. dr. **Bojan Rojc** o

V sklopu Znanja za zdravje so strokovnjaki v Gledališču Koper spregovorili o pomenu in vlogi srčno-žilnega zdravja, živčno-mišičnega in kognitivnega zdravja.

živčno-mišičnem zdravju, izr. prof. dr. **Uroš Marušič** pa o kognitivnem zdravju.

Pogovor sta povezovala idejna očeta srečanja prof. dr. **Rado Pišot** in doc. dr. **Mladen Gasparini**. "Letos mineva že enajsto leto, odkar sva s kolegom doc. dr. Mladenom Gasparinijem razvila zamisel, kako na sproščen način prenesti znanstvena spoznanja do ljudi. V vseh teh letih nam ob strani stoji Gledališče Koper,

prav tako tudi Mestna občina Koper, ki je dogodek tudi tokrat podprla. Na letošnjem dogodku smo predvsem želeli poudariti, kaj pomeni celostno zdravje in ravno zato smo izpostavili pomen treh temeljnih področij: srčno-žilno, skeletno-mišično in kognitivno zdravje. Prevečkrat si namreč želimo izmeriti zdravje, se primerjati z veljavnimi normami, ne da bi hkrati o merjenih parametrih in kazalcih

(ne)zdravja vedeli kaj več," je povedal prof. dr. Rado Pišot.

"V letih različnih specializacij znotraj medicine in tudi drugih ved smo človeka na nek način razdrobili. Z letošnjim dogodkom smo poskušali vse skupaj združiti v celoto in poudariti, kako določeni organski sistemi vplivajo en na drugega in kako morajo vsi skupaj delovati usklajeno - da je človek zdrav," pa je povedal doc. dr. Mladen Gasparini. •

Dr. Tilen Glavina, namestnik direktorja ZRS Koper

V začetku 2023 se bodo vselili v borilnico

V juniju je prof. dr. Rado Pišot začel nov mandat direktorja Znanstveno-raziskovalnega središča Koper (ZRS). Na to mesto ga je ob pozitivnem mnenju znanstvenega sveta imenoval upravni odbor ZRS Koper. Ker je dejavnost ZRS Koper z več kot stotimi zaposlenimi, osmimi inštituti in enajstimi infrastrukturnimi enotami zelo razvejana, je direktor ZRS Koper nastopil petletni mandat z ožjo vodstveno ekipo, ki pokriva različna področja delovanja. V njej kot namestnik direktorja deluje dr. Tilen Glavina, ki je skladno s pooblastilom zadolžen za posamezna področja.

DENIS SABADIN

Tilen Glavina je že doslej sodeloval pri vodenju ZRS Koper, sicer pa je po profesiji zgodovinar.

• Za kaj ste kot namestnik direktorja zadolženi in za katera področja ste odgovorni?

“Moja naloga je koordinacija dela za poslovno upravno področje, področje investicij in investicijskega vzdrževanja, skladno s planom investicij ZRS Koper. Poleg tega nudim podporo direktorju pri vodenju, organiziranju in načrtovanju znanstveno-raziskovalnega dela in razvoja zavoda kot celote, vzpostavljanju in vzdrževanju strokovnih stikov z uporabniki raziskovalnega dela, povezovanju raziskovalne dejavnosti z domačimi in tujimi znanstveno-raziskovalnimi ustanovami ter predstavljam vezni člen med vodstvom in organizacijskimi enotami ZRS Koper.”

• Ste v kar obsežnem investicijskem ciklu. Kdaj boste dokončali obnovo borilnice?

“Obnova palače Tiepolo-Gravisi na Kreljevi 6 v Kopru, ki jo domačini imenujejo borilnica, se po desetletju številnih nesrečnih zapletov bliža koncu. Skladno s terminskim planom načrtujemo zaključek gradbenih del konec letošnjega novembra. Nato se bomo osredotočili na izdajo uporabnega dovoljenja. Ker gre za rekonstrukcijo objekta, ki je kulturni spomenik lokalnega pomena, se bo pred izdajo uporabnega dovoljenja izvedlo še razne ugotovitvene postopke na podlagi tehničnega pregleda palače. Preselitev in delna razbremenitev prostorske stiske ZRS Koper je predvidena v prvi polovici 2023. Odprta ostajajo še določena restavratorska dela, kot je obnova in ponovna namestitev lesene ograje osrednjega renesančnega stopnišča, lesene balustrade pohodne galerije, izdelava dvokrilnih lesenih vrat glavnega vhoda in finalna prezentacija fresk v reprezentančnih dvoranah. V tem delu obnove tesno sodelujemo s koprskim Zavodom za varstvo kulturne dediščine in Restavratorskim centrom v Ljubljani.

Projekt obnove palače Tiepolo-Gravisi je bil zelo obsežen in zapleten. Ko je investicijo prevzela Univerza na Primorskem, so dela na objektu zastala. Od njenih začetkov izpred dvanajstih let smo doživeli številne prekinitev in menjave projektantov, kar je zelo otežilo delo naslednikom. Nekaj je bilo tudi tehničnih napak, ki jih v zadnjem letu odpravljamo.”

• Na kakšen način se lotevate prenove palače De Belli?

“Prioriteta vodstva ZRS Koper je skrb za boljše pogoje dela, predvsem laboratorijskega dela na čelu s potrebami laboratorija Inštituta za oljkarstvo ZRS Koper ter iskanje trajne prostorske rešitve za vse naše enote. Pri tem si skupaj z lokalno skupnostjo še naprej prizadevamo, da ohranimo in oživimo kulturno dediščino Kopra, kot eno izmed prepoznavnih značilnosti našega obmejnega prostora. Z Mestno občino Koper, ki nam je podelila stavbno pravico, sedaj rešujemo možnost selitve upravnih prostorov ZRS Koper in njenih inštitutov v palačo De Belli na Cankarjevi ulici 9, ki je sicer potrebna popolne prenove. Izvedli smo javno naročilo za izdelavo kompletne projektne dokumentacije v štirih fazah. Na podlagi javnega naročila je bil tako izbran ljubljanski arhitekturni biro ENOTA, s katerim smo že pričeli s

FOTO: ZRS KOPER

Dr. Tilen Glavina vodi Center za beneško zgodovino in kulturno dediščino.

sestanki in usklajevanju. Naslednji postopki in predvidene faze pa bodo pogojeni s pridobitvijo potrebnih sredstev, tako nacionalnih kot evropskih, za zagotovitev ustrezne finančne konstrukcije. Pri tem načrtujemo pridobivanje ustreznih projektov skupaj s področnimi ministrstvi (MK, MIZ). V obnovo stare renesančne palače pa bomo vložili tudi lastna sredstva, in sicer v obsegu vrednosti prostorov, v katerih sedaj delujemo.”

• Katera so vaša polja zanimanja v stroki? S čim se ukvarjate kot zgodovinar?

“Sem član Inštituta za zgodovinske študije ZRS Koper (IZŠ), ki s svojo skupino sodelavk in sodelavcev tvori

kot predstavnik italijanske literarne dvorske elite sem prikazal kompleksno mrežo odnosov in povezav med intelektualnimi tokovi in centri moči na Apeninskem polotoku in njenih vplivov v Istri 16. stoletja. Delovanje koprskega pesnika je umeščeno v širši družbeno-politični kontekst in ideološki aparat višjih slojev, ki se srečuje z določevalnimi vrednotami dvorske družbe, kot so bili čast, dvoboj in sam status plemstva. Koncepti, ki so se v sredini 16. stoletja kodificirali v priročnike in vedenjske knjige, so bili sestavni del tako imenovane viteške znanosti. Ni dvoma, da lahko študija primera Girolama Muzia služi preučevanju, kako so se intelektualni sistemi zapletali v politiko moči, in

“Preselitev v palačo Tiepolo-Gravisi in razbremenitev prostorske stiske ZRS Koper je predvidena v prvi polovici leta 2023. Pri prenovi palače De Belli pa smo pričeli s sestanki z arhitekturnim birojem ENOTA, ki je bil izbran na podlagi javnega naročila za izdelavo kompletne projektne dokumentacije v štirih fazah.”

močno raziskovalno jedro na stičišču južnoslovenskega, romanskega in germanskega prostora ob severnem Jadrnu. Ukvarjamo se predvsem s diplomatsko, politično, gospodarsko, kulturno in umetnostno zgodovino, zgodovino vsakdanjega življenja in zgodovino religij. IZŠ se je uveljavil kot slovenska in evropska referenčna točka pri raziskovanju zgodovine obmejnega območja današnje zahodne Slovenije. Njegove raziskovalne usmeritve na primorsko regijo kot območje stika med kulturami, miselnostmi, narodi ipd. je bistveno prispevalo k zavedanju in poznavanju zgodovinskega orisa slovenskega Sredozemlja in širše severnojadranske regije. Kot raziskovalec sem se usmeril predvsem k delovanju koprskega renesančnega humanista Girolama Muzia. S poglobljeno obravnavo Muzievega delovanja

pripomore k osvetlitvi pomena tajniškega poklica ter potrebo po preučevanju minornih figur in akterjev italijanskega humanizma. Njegova kariera literarnega dvorjana, tajnika, svetovalca, govornika, mediatorja, teoretika in diplomata predstavlja vrednost osebnih bilance življenja, izkušenj in odnosov. Zato lahko kritična obdelava njegove zapuščine številnih literarnih del in raziskovanje njegovega delovanja prispevata k širšemu razumevanju zgodnje novoveške dvorske družbe 16. stoletja.”

• Kakšno je delo Centra za beneško zgodovino in kulturno dediščino?

“Na ZRS Koper so prizadevanja na področju kulturne dediščine nastajala in se oblikovala že od začetkov, predvsem pri projektne delu. Tako je bil v

okviru mednarodnega projekta Shared culture ustanovljen Center za beneško zgodovino in kulturno dediščino (CBZKD). Ta se bo v prihodnosti vzpostavil v palači Tiepolo-Gravisi in bo deloval kot poglobljena ustanova za koordiniranje in promoviranje raziskav in izobraževanja za predstavitev kulturne dediščine ter ozaveščanje javnosti o skupni kulturni dediščini čezmejnega prostora. CBZKD bo deloval kot čezmejni medinstitucionalni center za proučevanje in dokumentiranje beneške zgodovine ter snovne in nesnovne kulturne dediščine. Prav tako bomo vzpostavili baze virov in dokumentov, predvsem iz beneškega državnega arhiva, v elektronski obliki, ki bo lociran v eni izmed dvoran palače Tiepolo-Gravisi/borilnici.

Področje delovanja obsega materialno in živo kulturno dediščino, zato se obravnavajo teme v širokem razponu, od institucij, družbe in ekonomije do kulture, jezika, glasbe, umetnosti in arhitekture beneškega obdobja. Raziskovalno in dokumentacijsko delo raziskovalcev bo posebej usmerjeno v pridobivanje in proučevanje virov in dokumentov, povezanih z zgodovino slovenske Istre v dobi Beneške republike, z razmerji in odnosi med centrom in periferijo (Benetke-Istra) ter mestom in podeželjem na beneškem območju, s primerjalno zgodovino kulturne krajine, likovne umetnosti, glasbe, jezikovnih in narečnih vplivov. Namen je zagotoviti dostopnost kulturno-zgodovinskih pričevanj, podatkov in predmetov slovensko italijanskega čezmejnega prostora. Ponovna valorizacija kulturnih spomenikov in dostopnost kulturne dediščine ne povečujeta samo privlačnosti prostora in celotne regije, ampak tudi krepita za vest o zgodovinski večkulturnosti območja. Ena od strateških usmeritev obnove palače Tiepolo-Gravisi in njene centra CBZKD je najti inovativne rešitve za ponovno uporabo kulturne dediščine za prihodnje generacije.”

• Ste tudi prejemnik Fulbrightove štipendije; kaj boste raziskovali v njenem sklopu?

“S strani State Departmenta ameriške ambasade mi je bila dodeljena mednarodna štipendija za udeležbo na programu Fulbright v študijskem letu 2022/23 (Fulbright Visiting Scholar Program). Tako bom v letu 2023 gostoval za štiri mesece na Northwestern University v Evanstonu (Chicago) na oddelku za zgodovino, kjer bom izvajal svoj projekt pod naslovom “Code duello. The influences of Italian renaissance duelling treatises on the United States code duello in the 18th and 19th centuries” (“Code duello. Vplivi italijanskih renesančnih razprav o dvoboju na ameriški kodeks dvoboja v 18. in 19. stoletju). Namen projekta je raziskati in preučiti prisotnost in kroženje italijanskih razprav o dvoboju in časti iz 16. stoletja in njihovih zgodnjih angleških prevodov v knjižnicah Chicaga in Evanstona, da bi ugotovili vpliv, ki ga je imela evropska znanost o viteški literaturi na spore časti v ZDA. Ker je glavni cilj raziskovalne naloge odkriti, kako je imel evropski ritual zunajpravne institucije, kot je dvoboj časti, medkulturni učinek na razumevanje teh uvoženih praks in običajev v ZDA, taka primerjava predstavlja pomemben prispevek k razumevanju in k možnim dokazom, da je bil ta pojav zasebnega nasilja dobera razširjen na Zahodu.” •

Zgodovinar dr. Tilen Glavina

je 37-letni Koprčan, ki se je po študiju na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem odločil za znanstveno kariero. Diplomiral je iz področja kulturnih študijev in antropologije z delom Nastanek in razvoj kulta edskih buržoaznih tiskov. Nato se je zaposlil na Inštitutu za zgodovinske študije ZRS Koper, kjer je bil kasneje tudi namestnik predstojnika. Na FHŠ je tudi doktoriral leta 2015 z disertacijo Hieronimo Mutio Iustinopolitano: renesančni intelektualac med humanizmom in protireformacijo. Center za beneško zgodovino in kulturno dediščino vodi od leta 2017, ko je postal tudi svetovalec direktorja ZRS Koper.

Nov izobraževalni program za učitelje in profesorje slovenskih šol v Italiji

O slovenščini z neslovenisti

Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) letošnji spletni izobraževalni program Slovenščina za nesloveniste namenja učiteljem in profesorjem, ki pri pouku sicer ne poučujejo predmeta slovenščina, vendar se vseeno dobro zavedajo pomena jezikovnega zgleada pri razvijanju jezikovne zmožnosti mladih.

Vso odgovornost za jezikovno zmožnost mladih pogosto nalagamo učiteljem in profesorjem, ki poučujejo predmet slovenščina. To še posebno velja v šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji, ki so osrednji prostor razvijanja sporazumevalne zmožnosti in priložnosti za rabo slovenskega jezika za vse šolajoče na naseljitvenem območju slovenske narodne in jezikovne skupnosti v Italiji. Ob tem včasih pozabljamo, da učenci in dijaki veliko šolskih ur preživijo pri ostalih predmetih, kjer slovenščino uporabljajo kot temeljno sredstvo komuniciranja, prostor razmišljanja, grajenja novega znanja in strokovnega besedišča posameznih predmetnih področij.

Učitelji in profesorji pri pouku poleg odnosnega govora, s katerim spodbujajo, postavljajo vprašanja, pozivajo in vrednotijo, s spoznavnim (strokovnim) govorom vodijo spoznavni proces, razlagajo in ponazarjajo znanje svoje stroke. Lahko rečemo, da se učitelji z odnosnim govorom identificirajo kot učitelji in pri tem velikokrat nezavedno uporabljajo določeno jezikovno različico, s spoznavnim govorom pa kot strokovnjaki s svojega področja, kjer zavestno uporabljajo strokovni jezik.

Z novim izobraževanjem, ki bo tokrat namenjeno slovenščini kot

Izobraževalni program o slovenščini za nesloveniste bodo izvedli na šestih spletnih srečanjih.

učnemu jeziku, strokovni slovenščini, terminološki doslednosti in ponovitvi jezikovnih pravil, Slori na-

daljuje z izobraževalnimi programi za pedagoški kader šol s slovenskim učnim jezikom v Italiji. Pretekla izo-

brazovanja so namenili slovenščini v prvostopenjski srednji šoli, osnovni šoli in vrtcu. Tudi letošnji program, ki je bil izbran na razpisu za akreditacijo izobraževalnih programov Urada za šole s slovenskim učnim jezikom pri Deželnem šolskem uradu za FJK, koordinira dr. **Maja Melinc Mlekuž**, na Slovenskem raziskovalnem inštitutu zadolžena za področje didaktike slovenskega jezika.

Izobraževalni program, ki obsega 20 ur, bodo oblikovali dr. **Matejka Grgič**, dr. Maja Melinc Mlekuž, dr. **Martina Ozbič**, **Lara Pižent**, dr. **Damjan Popič** in **Vito Poredoš**. Na šestih spletnih srečanjih (po Zoomu), od 20. oktobra do 2. decembra 2022, bodo udeleženci programa osvežili jezikovna pravila in si pogledali 30 najpogostejših slovničnih napak, skladijsko, zvrstno in pravopisno ustreznost pisnih besedil, pa tudi načela prevajanja in pomen terminološke doslednosti strokovnega izrazja pri različnih šolskih predmetih. Preverili bodo, kako nam je pri jezikovni ustreznosti besedil lahko v pomoč informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) in skupaj pregledali e-gradiva posameznih predmetnih področij. Program bodo zao- krožili z delavnico o vlogi spomina pri uporabi jezika kot sredstva učenja. •

Jezik in izobraževanje v priznanih manjšinskih jezikih Furlanije - Julijske krajine

V Saurisu predstavili animirane filme in didaktični priročnik

Jezik in izobraževanje v manjšinskih jezikih sta bili vodilni temi zaključnega dogodka Dnevov kulture v Saurisu.

Koordinatorica prireditve **Lucia Proto** iz lokalnega Kulturnega društva Fulgenzia Schneiderja si je zamislila predstavitev animiranih manjšin in didaktičnega priročnika z naslovom "De Sproche unt de Schuele / Lingua e scuola" o lokalnih jezikih v vrtcih in šolah na področju, kjer živijo narodne in jezikovne manjšine v Furlaniji - Julijski krajini. Na dogodku je dr. **Zaira Vidau** v imenu Slovenskega raziskovalnega inštituta predstavila položaj narodnih in jezikovnih skup-

nosti s pomočjo animiranih filmov, namenjenih informiranju o narodnih manjšinah v Evropi in deželi Furlaniji - Julijski krajini, seveda s posebnim poudarkom na Slovencih v Italiji.

Animirani filmi so nastali kot rezultat projekta Minoranze animate / Animirane manjšine, ki je bil financiran s sredstvi javnega razpisa Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine ob 20. obletnici sprejetja Zakona št. 482/1999 o varstvu jezikovnih manjšin v Italiji. Pri projektu je poleg SLORI-ja kot pred-

S pomočjo animiranih filmov skušajo informirati evropsko in domačo javnost o bogastvu jezikov in etnij v Furlaniji Julijski krajini.

Dr. Zaira Vidau je predstavila položaj narodnih in jezikovnih skupnosti s pomočjo animiranih filmov.

stavnika slovenske skupnosti in Kulturnega društva Fulgenzia Schneiderja iz Saurisa kot predstavnika nemško govoreče skupnosti sodelovalo tudi Furlansko filološko društvo / Societât Filologjiche Furlane Graziadio Isaia Ascoli za furlansko skupnost. Na prireditvi je dr. Zaira Vidau predstavila tudi različne izobraževalne modele v tej deželi, ki vključujejo manjšinske jezike: šole s slovenskim učnim jezikom, različne modele poučevanje v furlanščini in nemščini ter najnovejši eksperimentalni štirijezični izobraževalni model v Kanalski dolini.

Na predstavitvi je bila posebna pozornost posvečena občini Sauris, v kateri živijo govorci lokalne različice nemškega jezika. Ta je namreč že nekaj desetletij vključena v lokalni vrtec in osnovno šolo predvsem po zaslugi učiteljev, ki so sami oblikovali primerno didaktično gradivo. Lucia Proto je predstavila najnovejšo publikacijo

z naslovom "Maina khlana groassa belt", ki s primernim oblikovanjem in privlačnimi ilustracijami otrokom približa bogat besedni zaklad lokalne govorice in njene osnovne slovnične značilnosti. Nemško različico namreč govorijo v glavnem starejši prebivalci Saurisa, saj jo je v povojnem času nadomestila italijanščina in delno tudi furlanščina. Raba v družinskem okolju je danes žal okrnjena, zato so šola in učitelji nosilci te enkratne arhaične variante nemškega jezika. Prireditve so se udeležili v glavnem predstavniki lokalnih institucij ter otroci, starši in učitelji vrtca in šole v Saurisu.

V zaključnem delu smo slišali tudi nekaj besed o potrebi, da bi na drugostopenjskih šolah v sosednjih občinah, ki niso vključene v zaščiteno nemško naseljitveno območje, uvedli pouk nemščine predvsem za otroke iz občine Sauris in jim tako omogočili nadaljevanje izobraževanja v njihovem dediščinskem jeziku na vseh stopnjah izobraževanja. •

Dr. Martina Ozbič, logopedinja in specialna pedagoginja

“Na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji bi morala delovati dva oddelka”

Status slovenščine in italijanščine bi moral biti v krajih naselitvenega območja slovenske narodne skupnosti v Italiji družbenopolitično izenačen. Takega mnenja je dr. Martina Ozbič, logopedinja in surdopedagoginja ter specialna in rehabilitacijska pedagoginja, rojena v Trstu, ki zdaj živi in dela v Sežani. Tam ponuja storitve v italijanskem in slovenskem jeziku. Na medicinski fakulteti v Trstu pa kot gostujoča predavateljica vodi predavanja v slovenskem jeziku na študijskem programu logopedija, v okviru katerega je eno študijsko mesto rezervirano za Slovenca oziroma Slovenko v Italiji.

MARTIN POLJSAK
Primorski dnevnik

“Govorec bo pri sporazumevanju nedvomno izbral lažjo in najbolj utirjeno pot. Če neko besedo sliši desettisočkrat, bo imel do nje lažji dostop. Zato je pogostost poslušanja jezika tako pomembna. Pri otroku ne gre za zavestno izbiro, gre za odsev tega, kar vidi in sliši v družbi, predvsem pri odraslih.”

Dr. Martina Ozbič je avtorica več znanstvenih publikacij. Letos je z vzgojiteljico **Silvo Perčič** in učiteljico **Sonjo Bukavec** izdala priročnik fonoloških vaj z naslovom *V svetu glasov: vaje fonološkega zavedanja*. Namenjen je predšolskim in šoloobveznim otrokom, vaje pa tej ciljni skupini lahko ponudijo tako vzgojitelji in učitelji kakor tudi starši. Priročnik je izšel v sozaložništvu Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI) in založbe Mladika.

• Zakaj v slovenskih šolah v Italiji slišimo toliko italijanščine?

“Jezikovna situacija na Tržaškem in Goriškem se je v zadnjih štiridesetih letih izredno spremenila. V osnovni šoli sem imela enega ali dva sošolca, ki sta imela italijansko govorečega starša. Danes pa je mešanje jezikov, a tudi religij in kultur, pogostejše. Ljudje, za katere slovenščina ni prvi jezik, so spoznali, da je znanje dveh ali več jezikov velika prednost, predvsem z vidika izobrazbe in zaposlovanja. Vpisovanje drugojezičnih ljudi v slovenske šole vpelje drugačno jezikovno dinamiko znotraj skupnosti. S prihodom italijansko govorečih ljudi se spreminjajo tudi didaktične prakse, kar je za izobraževalne ustanove bodisi velik izziv bodisi priložnost za ponovni razmislek o pedagoških jezikovnih praksah.”

• Veliko pa je tudi otrok iz povsem slovenskih družin, ki se na šolskih hodnikih med seboj sporazumevajo v italijanščini.

“Filozofi, jezikoslovci in sociologi jezika pravijo, da je jezik živo bitje; spreminja se glede na potrebe njegovih uporabnikov. Večinski jezik nedvomno nadvlada manjšinskega. Če pa na situacijo pogledamo z nevrolingvističnega vidika, je zadeva precej enostavna: govorec bo pri sporazumevanju nedvomno izbral lažjo in najbolj utirjeno pot. Če neko besedo sliši desettisočkrat, bo imel do nje hitrejši in lažji dostop. Zato je pogostost poslušanja jezika tako pomembna. Pri otroku prav gotovo ne gre za zavestno izbiro, gre za odsev tega, kar vidi in sliši v družbi, predvsem pri odraslih. Roko na srce, jezikov ne mešajo le otroci, to vsakodnevno počnemo tudi odrasli. Potem pa je tu še politična moč jezika: nekateri jeziki imajo, žal, zaradi določene jezikovne politike višji status kot drugi jeziki.”

• Kje vidite rešitev za to dilemo, če ta sploh obstaja?

“Za kompleksna vprašanja in probleme nikoli ni enostavne rešitve. Treba bi bilo začeti v zgodnjem obdobju. Otroci se svojega prvega jezika namreč nauči, še preden se rodi. Pri treh ali štirih mesecih se v maminem trebuhu že začnejo razvijati jezikovni centri. Znanstveniki so ugotovili, da otrok takrat že razlikuje nekatere zvoke jezika in njegov ritem. Ko se rodi, dojenček že ve, ali mama govori v svojem prvem jeziku. Lepo bi bilo, da bi se slovensko govoreča mama skozi nosečnost pogovarjala v slovenščini, brala knjige v slovenščini in se trudila, da bi bila radovedna do jezika. Odrasli bi se morali vprašati, kaj počnemo z jezikom, če opažamo, da so naši otroci bolj spontani v italijanščini. Problem je

Dr. Martina Ozbič pravi, da je v Italiji jezikovni pritisk večinskega jezika ogromen.

večplasten: v družinah bi morala biti večja prisotnost slovenskega jezika in to ne nujno knjižnega. Uporabo slovenščine bi bilo treba videti kot vrednoto, ki jo je treba negovati. Za jezik je blagodejno tudi, če otrok v najstniških letih izbere slovensko prvostopenjsko oziroma drugostopenjsko srednjo šolo. Takrat namreč razvija svoje pomensko polje. A kaj, ko nekaterih šolskih programov v slovenščini v naši bližini ni, likovne gimnazije na primer.

Težava pa je tudi v dejstvu, da slovenščina in italijanščina nimata enakega socialnega statusa. Na Koprskem je vsak napis dvojezičen, Republika Slovenija bi morala od Italijanske republike zahtevati, naj manjšinski jezik izenači z večinskim.”

• Pa vendar zakon pripadnikom slovenske narodne skupnosti v Italiji daje pravico rabe slovenščine v javni upravi.

“Otrok se svojega prvega jezika namreč nauči, še preden se rodi. Znanstveniki so ugotovili, da otrok takrat že razlikuje nekatere zvoke jezika in njegov ritem. Ko se rodi, dojenček že ve, ali mama govori v svojem prvem jeziku. Lepo bi bilo, da bi se slovensko govoreča mama skozi nosečnost pogovarjala v slovenščini, brala knjige v slovenščini in se trudila, da bi bila radovedna do jezika.”

“Slovenščino in italijanščino bi bilo treba res izenačiti na vseh nivojih. Če je naš vsakdan prežet z drugim jezikom, drugo identiteto in kulturo, je svoj jezik zelo težko ohranjati. Pri nas je jezikovni pritisk večinskega jezika ogromen. Podobno velja za angleški jezik v Sloveniji. Sami bi morali dodeliti svojemu jeziku ustrezno vrednost, tudi tako, da v slovenskih službah v Italiji sistematično izdajamo potrdila, poročila, izjave v obeh jezikih, kar pa se, žal, ne dogaja vedno. Malokrat berem strokovna poročila za otroke, ki jih spremljam, v slovenščini.”

• Omenili ste jezikovno raznolikost v šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji. S katerimi izzivi se soočajo učitelji in učiteljice?

“V razredih s tako jezikovno pestrostjo učitelji in profesorji ne morejo več uporabljati didaktičnih modelov za enojezične razrede. Imamo dvojezično vzporedne otroke, ki s staršema hkrati govorijo oba jezika, pri čemer je razlika že, če mama govori v slovenščini, saj ona bolj vpliva na jezik. Potem so tu enojezični otroci, ki jim je italijanščina drugi jezik, in otroci, ki italijanščino kot prvi jezik govorijo z obema staršema. Pri teh bi bilo treba upoštevati različne didaktične metode in slovenščino poučevati kot tuji jezik. Znotraj vseh teh skupin pa so še tisti, ki imajo specifične učne težave ali govorne oziroma govorno-jezikovne motnje. Obstaja veliko vmesnih kombinacij. Idealno bi torej bilo imeti dva oddelka: enega za t. i. ‘native speakerje’, torej

spontano, praviloma brez težav. Jezikovne motnje se izražajo različno tudi glede na jezik. Slovenščina ima sklanjatve in težjo zlogovno strukturo glede na italijanščino, ima premični besedni red, česar italijanščina nima. Otroci bo npr. lažje izgovorili ‘pane’ kot ‘kruh’, v italijanščini se bo počutil bolj varnega. Dvojezičnost pa situacije ne poslabša: otrokovim možganom daje ogromno dodano vrednost. Dvojezični ljudje imamo večji pojmovni slovar, smo bolj fleksibilni, za demenco obolevamo v povprečju sedem let kasneje.”

• Kako pa je na slovenskih šolah v Italiji poskrbljeno za osebe s temi težavami?

“Poklic specialnega pedagoga v Italiji ne obstaja (ta profil je v Sloveniji pogosto prisoten v šolah, pogosteje kot logoped), prav tako ni svetovalne službe, ki bi bila znotraj šole na razpolago staršem, otrokom in pedagogom. Zelo velika pridobitev je bila javna slovenska socio-psiho-pedagoška služba v Trstu, v okviru katere strokovnjaki skrbijo za identifikacijo, diagnosticiranje, spremljanje in obravnavo govorno-jezikovnih motenj, specifičnih učnih težav in drugih razvojnih težav. Žalosti pa me dejstvo, da se pri identifikaciji teh primerov uporabljajo pretežno italijanski testi, kar je strokovna napaka. Testov v slovenščini je malo, a bi jih vseeno lahko uporabljali. Tudi sama sem soavtorica nekaterih. Italijanska država v smernicah nima navedenih slovenskih testov za uporabo v manjšinski skupnosti, smiselno bi bilo, da bi strokovne službe in krovne organizacije delale v tej smeri. Žal pa so tudi poročila za posamezne otroke le v italijanščini, ne pa dvojezična. Če same uradne ustanove dajejo prednost italijanščini pred slovenščino, potem je odgovor na vprašanje, zakaj se naši otroci sporazumevajo v italijanščini, na dlani. Slovenščina bi morala biti prisotna povsod, od reklamnih sporočil do poezije, od pogovarjanja ob igri do formalnih oblik izobraževanja; od govornega do pisnega jezika, od razumevanja do izražanja. Jezik ostane živ z uporabo.” •

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Od odkrivanja do prezentiranja prvotnih podob stavbne dediščine

Bogata in raznolika kulturna dediščina je del našega življenja in okolja in jo kot skupno dobro spoštujemo in varujemo ter zagotavljamo njen nadaljnji obstoj. Podedovali smo jo od naših prednikov in ohranjamo jo za prihajajoče rodove, za kar skrbimo kot posamezniki in stroka. Nepogrešljivi del dejavnosti varstva kulturne dediščine predstavlja uveljavljena restavratorska stroka in dejavnost, ki s svojimi aktivnostmi fizično varuje kulturno dediščino. Temelji sodobnega restavratorstva segajo v leto 1954, ko se na pobudo akademskega slikarja in restavratorja Mirka Šubica prične sistematično izobraževanje na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani v obliki podiplomskega študija, ki leta 1996 preide v dodiplomski študij restavratorstva na univerzitetni ravni v današnji študij Konserviranje in restavriranje likovnih del.

NATAŠA ŠKRJANEC
konservator-restavrator
ZVKDS OE Piran

Na Ribiškem trgu 11 v Kopru je bila najdena in prezentirana gotška poslikava nekdanje okenske odprtine.

Konservatorji-restavratorji delujemo na področju stavbne dediščine in likovne dediščine, ki zajema stenske slike in mozaike, kamnito plastiko in štukature, stafelajne slike, leseno polikromirano plastiko, delo na muzejskih predmetih vključno s tehnično dediščino ter delo na arhivskem in knjižnem gradivu. Pri strokovnem delu - konservatorsko-restavratorskem posegu na kulturni dediščini je potrebno upoštevati temeljna načela, kot so ohranjanje pristnosti oziroma avtentičnosti, minimalno poseganje, reverzibilnost oziroma povratnost posegov. Zagotavljamo jo z uporabo materialov in tehnologij, ki ne škodujejo kompleksni sestavi spomenika oziroma stavbni dediščini, kar predstavlja velik izziv in interdisciplinarni pristop pri načrtovanju ter izvajanju posegov na njej.

Stavbe so izpostavljene nenehnemu spreminjanju

Stavbna dediščina v današnjem pojmovanju vključuje "vso zapuščino naše dejavnosti v prostoru - od načinov poselitve, odnosa do narave, ustvarjanje krajine, naselij in zgradb do načinov gradenj, obdelav gradiv in obrtnih znanj v najdrobnejšem stavbnem detajlu. Posamezni spomeniki so vrhunski dosežki v tej celoti, ki so pogosto skupek gradbenih in obrtniških mojstrov, krašenja in umetnostnih del". Stavbe kulturne dediščine so izpostavljene najrazličnejšim zunanjim dejavnikom in nenehnemu spreminjanju, kar je mogoče do določene mere razbrati vizualno, za preostalo pa so potrebne različne destruktivne in nedestruktivne metode preiskovanja.

Pred posegi v kulturno dediščino ZVKDS v kulturnovarstvenih pogojih lahko opredeli osnovni pregled in sondažno preiskavo obstoječih ometov in barvnih plasti na fasadi in notranjščini ter stavbnega pohištva, kar je ključno za ugotavljanje prvotnega izgleda in določanje končne podobe prenovljenega objekta.

Sondiranje je destruktivna metoda, ki na določenih mestih mehansko z dletom, kladivom in kirurškim skalpelom postopno, po možnosti stratigrafsko, torej plast za plastjo, ločuje plasti vse do nosilca oziroma podlage. Lahko jih je različno veliko, v notranjščini pogosto tudi deset in več. Z metodo se potrdi prisotnost prvotnih ometov in barvnih plasti, njihovo ohranjenost in obseg. Nema lokrat se na terenu odkrijejo zelo zanimive, bogate ali enostavne dekoracije iz različnih obdobj, kot so starejše poslikave, narejene na sveži (prava freska) ali suhi omet (seko in apnena tehnika), ter novejše stenske in stropne poslikave, narejene v tehniki valjčkanja in s pomočjo šablon. Restavratorji se tovrstnih najdb, ki so običajno izredno občutljive in ogrožene, seveda zelo razveselimo in jim s konservatorsko-restavratorskim posegom zagotovimo nadaljnji obstoj.

S konserviranjem stabiliziramo stanje pred nadaljnjim propadanjem, z restavriranjem pa poškodovanim predmetom ob upoštevanju njihove estetske, zgodovinske in fizične celovitosti povrnemo razumljivost oblike in funkcije. Poškodbe, ki jih najpogosteje srečujemo na terenu, so posledica preteklih posegov, ko so delno ali v

Postopek utrjevanja prvotnega apnenega ometa z ohranjeno gotško poslikavo na Čevljarski 14 v Kopru

celoti odbili omete z barvno plastjo, jih naključno, preplastili z novim ometom in na novo poslikali ali pa v najboljšem primeru le prepleskali, ter kot posledica slabega vzdrževanja.

V preteklosti so bili ometi narejeni iz gašenega apna in peska, kar pa se danes praktično ne uporablja več, zato smo konservatorji - restavratorji tudi med redkimi, ki tradicionalne materiale in tehnologije dobro poznamo in jih pri svojem strokovnem delu uporabljamo.

Tudi v zadnjih letih odkrivajo fragmente

V zadnjih nekaj letih se je na območju, ki ga pokriva ZVKDS, območna enota Piran, zvrstilo nekaj prenov stavbne dediščine, ki so razkrile zelo zanimive detajle in prvotne podobe. Sondiranje fasade objekta Čevljarska 14 v Kopru je leta 2018 odkrilo zelo dobro ohranjene fragmente gotške poslikave okoli nekdanjega šilasto zaključenega gotskega okna ter naslikan okvir okoli kamnitega grba znamenite družine Grisoni. Ugotovljeno je bilo tudi, da je sedanji objekt sestavljen iz dveh starejših, oba pa sta imela v celoti poslikani fasadi. Odkrita fragmenta sta bila deležna konservatorsko-restavratorske obravnave, ki je zajemala utrjevanje apnenega ometa in barvne plasti, obšivanje in dopolnjevanje vrzeli z apneno malto ter retuširanje v tehniki črtkanja.

Na objektu Ribiški trg 11 v Kopru nas je leta 2019 presenetil dobro ohranjen fragment srednjeveške poslikave na celotni desni stranice okenske niše. Nujni postopki so zajemali obšivanje robov z apneno tonirano malto in namestitev fizične zaščite v obliki steklene pregrade.

Med prenovo pritličnih prostorov bodoče oziroma sedanje knjižnice v palači Besenghi v Izoli se je v lanskem letu odkrila dobro ohranjena stropna šablonska dekoracija, na Vergerijemem trgu 3 pa stenske in stropne poslikave, ki so nekoč krasile prostore prvega nadstropja. Slednje so se s konservatorsko-restavratorskimi postopki stabilizirale,

Secesijska Vila Napoli v Portorožu po obnovi fasade, lesenega napuščja in štukaturnega okrasja

poslikave na stropu stopnišča ter v avli na steni in stropu pa prezentirale. Fragment s šablonsko poslikavo se je snel in vrnil na izvirno mesto.

Vila Napoli v prvotnih barvnih odtenkih

V letošnjem letu se je uspešno zaključil konservatorsko-restavratorski poseg na zunanjščini pokopališke kapelice sv. Nadangela Mihaela v Izoli ter na kamnitem tlaku, ki mu bo sledila tudi obnova notranjščine. Na podlagi sondažne preiskave fasade in izdelane barvne študije bo ponovno zaživel tudi secesijska stavba Vila Napoli v Portorožu v prvotnih barvnih odtenkih, rustikalni obdelavi fasadnega ometa, z značilnim lesenim napuščem ter štu-

kturnim okrasjem, ki je bilo konservatorsko-restavratorsko obravnavano.

Poseg v stavbno dediščino predstavlja zahtevno delo, ki se ga je potrebno lotiti na ustrezen način, premišljeno in preudarno. Zato so predpisane preliminarne oziroma predhodne raziskave objekta ali njegovih posameznih sestavin, ki naj bi jih izvajal izkušen izvajalec, pomembno izhodišče in osnova za načrtovanje posega ter ustrezno izvedbo del. Odkrite dekorativne detajle na ta način lahko pravočasno strokovno obravnavamo, da oplemenitijo objekt in prostor s svojim avtentičnim izgledom. Primeri dobrih praks so vzpodbudni za prihodnje delo, saj so dokaz, da se s sodelovanjem in pozitivnim odnosom do kulturne dediščine doseže skupni cilj, to je njen obstoj za bodoče generacije. •

Viri:

- Vračanje izvirnih podob: restavratorski posegi, ZVKDS, 2004
- Etika v konservatorstvu-restavratorstvu, Jana Šubic Prislan, Skupnost muzejev Slovenije
- Spletna stran Društva restavratorjev Slovenije, <https://www.slodrs.si/>

Pričevalci zatišja pred nevihto: doževa pisma piranskemu podestatu iz leta 1569 in leta 1570

Spomin na vlogo in udeležbo mesta Koper v bitki pri Lepantu

Na Pristaniškem trgu oziroma "Piassal de porto", kakor so nekoč domačini pravili današnjem trgu ob Taverni v Kopru, ki danes nosi ime po znamenitemu beneškemu slikarju Vittoreju Carpacciu, se na vzhodnem robu trga nahaja znamenita hiša. Po izročilu gre sicer za dom znanega beneškega slikarja, v resnici pa je v njej živel samo njegov sin Benedetto.

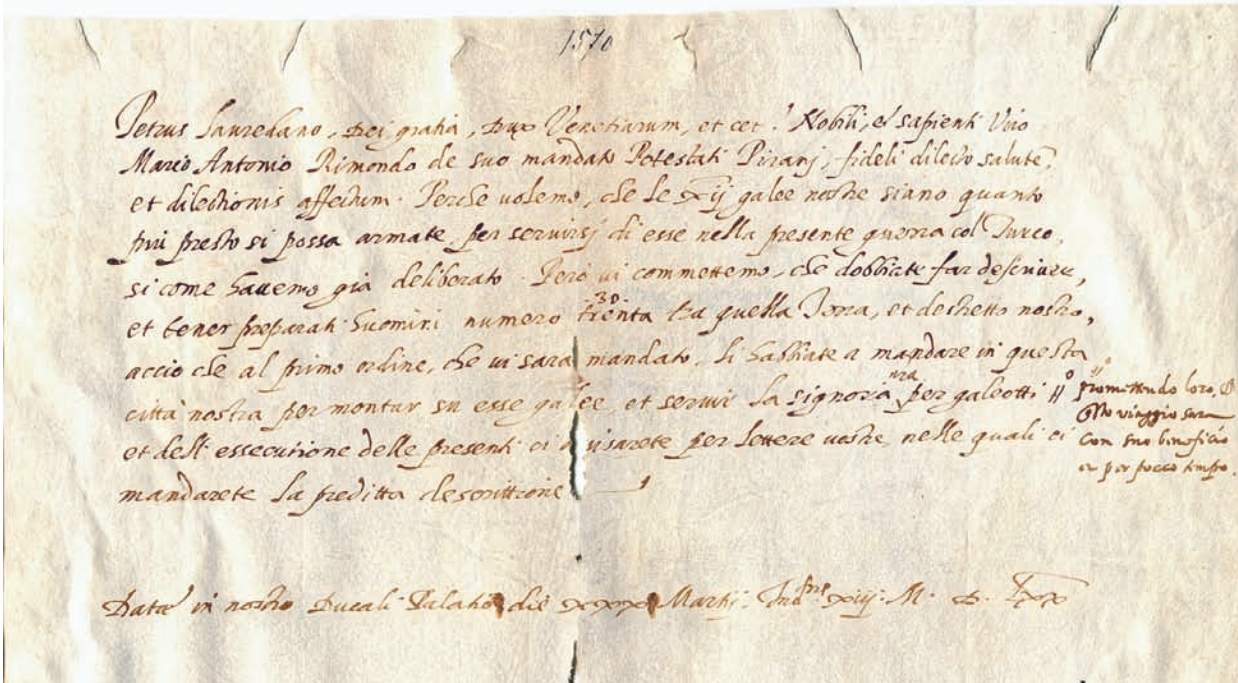
JAN COTIČ
arhivist, Pokrajinski arhiv Koper

Tik pred Carpacciovo hišo se nahaja steber, katerega je dal postaviti podestat koprške komune Andrea Giustinian pred natanko 450 leti, na dan prve obletnice bitke pri Lepantu. Steber je gladek in ima kapitel, na katerem prepoznamo upodobitev sonca - mestnega simbola Kopra. Na kapitelu stoji kip sv. Justine, ki v rokah drži sulico in ščit z grbom svojega pokrovitelja. Sv. Justina namreč goduje 7. oktobra, na dan zmage pri Lepantu leta 1571. Na bazi stebra se nahaja napis, ki je danes že zelo slabo čitljiv. Spomenik je verjetno edini znani votivni stolpč v čast svetnici. Steber je prvotno stal neposredno na območju pomola znanega kot Porporella oziroma sedanjega mestnega mandrača. Leta 1935 je italijanski arhitekt Ferdinando Forlatti steber prestavil na sam trg, kjer ga lahko občudujemo še danes. Steber na Carpacciovem trgu ni zgolj kip v podobi svetnice, temveč razglašja in simbolizira končni razplet specifičnega dogodka, ki je bil tedaj tako pomemben, da je bilo treba okamniti spominjanje vloge in udeležbe mesta Koper v bitki pri Lepantu. Vse z namenom, da bi predstavljal več en opomnik sodobnikom kot tudi kasnejšim rodovom.

Če steber sv. Justine, ki letos obeleži 450 let od postavitve, simbolično predstavlja epilog bitke pri Lepantu za mesto Koper, pa je smiselno omeniti, da v povezavi z omenjenim dogodkom v enoti Piran Pokrajinskega arhiva Koper hranimo dokumente, ki izpričujejo sam začetek oziroma priprave Beneške republike na bitko. Enota Piran Pokrajinskega arhiva Koper v svojem depozitu hrani srednjeveško gradivo, ki je od 13. stoletja dalje nastajalo na širšem območju današnje občine Piran pod oblastjo takratne Beneške države - Serenissime. Dokumenti v tem primeru so štirje dukali ali t. i. doževa pisma, ki so nastala v doževi kancelariji leta 1569 in leta 1570. Dukale delimo na kolektivne, ki so namenjeni več naslovnikom hkrati, in individualne, namenjene zgolj enemu. Dukali so predstavljal specifičen ukaz, ki je bil poslan s strani Doža v zvezi s točno določenim problemom, ki ga je bilo treba takoj reševati. Druga vrsta dukalov so predstavljal trajne zakone, ki so dopolnjevali mestne statute (izoblikovano in zapisano mestno pravo), s katerimi so uravnavali odnose med občino in državo, med občino in vojsko ter med občino in državnimi preskrbovalnimi uradi ... Zaradi pomembnosti dokumentov so za zapise dukalov običajno uporabljali pergament (strojeno živalsko kožo), ki je bila uporabljena tudi v teh primerih.

Doževi ukazi za novačenje mornarjev

Velikost naših dokumentov se med seboj razlikuje, so pa v vseh štirih primerih mere med 12 x 32 centimetrov. Kljub vsebinski skromnosti dokumentov, napisanih v vulgarni italijanščini, ne smemo spregledati pomena besedila glede na obdobje in okoliščine nastanka. Slednja izpričujejo doževa ukaze podestatu za novačenje mornarjev s širšega območja današnje občine Piran za galeje za vojno s Turki. Iz vsebine dokumentov izvemo, da v treh primerih beneški Dož Pietro Loredan zahteva od piranskega podestata Antonia Rimonda, naj priskrbi zado-

Pismo beneškega doža Pietra Loredana piranskemu podestatu Antoniu Rimondiu z dne 30. 3. 1570 o nujni priskrbi tridesetih mož s piranskega ozemlja in jih po ukazu čim hitreje poslati v Benetke, kjer se bodo vkrcali na dvanajst galej.

stno število mož s svojega ozemlja, medtem ko v četrtem primeru beneški Dož Alojzij Mocenigo poleg mož zahteva še podatke o plačah.

1. SI_PAK/0009 a. e. 123 - Benetke, 20. 2. 1569 - 27. 2. 1570: Ukaz o priskrbi dvajsetih mož s piranskega ozemlja, ki morajo biti pripravljeni za beneško vojsko in naj bo to storjeno nemudoma.
2. SI_PAK/0009 a. e. 125 - Benetke, 30. 3. 1570: Ukaz o priskrbi tridesetih mož s piranskega ozemlja, ki jih je treba po ukazu čim hitreje poslati v Benetke, kjer se bodo vkrcali na dvanajst galej.
3. SI_PAK/0009 a. e. 126 - Benetke, 8. 4. 1570: Vnovičen ukaz o priskrbi tridesetih mož s piranskega ozemlja, ki jih je treba do konca meseca poslati v Benetke s seznamom.
4. SI_PAK/0009 a. e. 128 - Benetke, 7. 6. 1570: Ukaz o nujni priskrbi čim večjega števila mož za beneške galeje in podatke o njihovi plači.
V enoti Piran Pokrajinskega arhiva Koper poleg navedenih primerov v fondu SI_PAK/0009 Komuna Piran hranimo še 170 različnih dukalov nastalih med letoma 1263 in 1796, ki v osnovi predstavljajo zgolj majhno število ohranjenih primerov. Razlog je ta, da so piranski sodniki ali drugi državni funkcionarji, ki jim je bil dukan zaupan, imeli pravico prepisa v občinski pisarni in si pri tem izvirnik zadržati.

Slovenske dežele kot branik pred napredovanjem Turkov

Naši kraji kot tudi večji del Evrope 15. in 16. stoletja so bili zaznamovani s turškimi vpadi. To je bil čas, ko so Turki širili ozemlje Osmanskega cesarstva in postopoma zavzemali Balkanski polotok. Slovenske dežele so tako postale branik pred napredovanjem Turkov v osrednjo Evropo in v tem času doživela številne vpade turške vojske. Po prvem obleganju Dunaja leta 1529 se je zdelo, da osmanske ekspanzije ni mogoče zaustaviti. Neučinkovitost krščanske Evrope v tem času je proti novi grožnji moč pripisati tudi med seboj neenotni in vojaško razdeljeni ter skregani politiki evropskih držav. Po evropski celine so namreč divjale verske vojne kot posledica reformacije. Osmansko cesarstvo je to krščansko neenotnost izkoriščalo v svoj prid. V naslednjih nekaj letih so svoj vpliv širili tudi po Sre-

dozemskem morju, ogrožali so Malto, ki pa so jo malteški vitezi uspešno obranili. Avgusta 1571 pa so Osmanske sile osvojile Ciper, ki je do tedaj bil del Beneške republike in s tem zasedli še zadnjo krščansko trdnjavo v vzhodnem Sredozemlju, kar je sprožilo vsesplošen preplah in čas za skupen nastop krščanske Evrope proti muslimanskim osvajalcem.

Sveta liga - koalicija krščanskih držav

Pobudo o nujnosti skupnega nastopa proti Turkom je dal papež Pij V., ki je prek svojih odposlancev poskušal pokrpati razprtije in prepričati sprte evropske vladarje. V ta namen je bila sklenjena Sveta liga oziroma koalicija krščanskih držav, kateri je poveljeval don Juan Avstrijski, nezakonski sin nemškega cesarja Karla V. Habsburškega, ki je uspešno zbral veliko floto (več kot dvesto dobro oboroženih galej, sestavljenih iz beneških, španskih, nemških, italijanskih, malteških in papeških mornarjev, vojakov ter veslačev). Flota Svete lige je skupno štela približno 85.000 mornarjev, vojakov in veslačev, med njimi je bil tudi znameniti španski pisatelj Miguel De Cervantes Saavedra, znan kot avtor Don Kihota. Nasproti jim je stala nekoliko številčnejša, a zastarela otomanska flota pod poveljstvom Ali Paše, ki je štela približno 230 galej in približno 100.000 mož. Pomorska bitka pri Lepantu velja za eno največjih pomorskih bitk svojega časa in zadnjo bitko, kjer so se borile izrecno samo bojne ladje na vesla (galeje, galejice, galeasi, tovrne ladje itd.).

Potopili 113 osmanskih galej, zajeli pa 117

Odločilna bitka je potekala v nedeljo, 7. oktobra 1571, pri Lepantu (današnjem grškem mestu Nafaktos) v Korintskem zalivu. Beneški ogledniki so poročali, da Osmani uporabljajo bazo pri Lepantu za napade ob obalah Jadrana. Bitka je potekala nekaj ur in v tem času je bil njen izid v prid združenega krščanskega ladjevja. Potopili so 113 osmanskih galej in jih zajeli 117, osvobodili pa so tudi večje število zasuznjenih krščanskih veslačev z osmanskih galej. Kronisti opisujejo, da je zaradi krvi žrtev spopada

(približno 30.000 vojakov, med njimi tudi vrhovni poveljnik Ali Paša) porodelo morje.

Zaustavili osvajalski pohod islama

Zmaga krščanske koalicije v bitki pri Lepantu je predstavljala prvo veliko zmago nad Osmanskim cesarstvom, kjer so zlomili njihovo pomorsko moč in posledično uspeli začasno ustaviti osvajalski pohod islama proti osrčju Evrope. Zmaga pa ni zadostovala, da bi evropski voditelji bolje izkoristili nastalo situacijo za odpravo osmanske nevarnosti. Evropski vladarji niso uspeli ostati povezani. Obnovile so se stare zamere in spopadi med državami po Evropi. Osmani so si po porazu na morju hitro opomogli in naslednjih sto let na kopnem vnovič ogrožali Evropo.

Poleg večjega števila mornarjev iz območja Pirana je v okviru beneške flote sodelovala tudi koprška galeja Il Leone di Capodistria.

Poleg večjega števila mornarjev iz območja Pirana je v okviru beneške flote sodelovala tudi koprška galeja Il Leone di Capodistria oziroma Liona con mazza ali Testa di Leone. Koprski galeji je poveljeval plemič iz koprške družine Gian Domenico del Tacco, ki je bil med bitko hudo ranjen in je ob vračanju proti domu za posledicami ran umrl. Pokopali so ga na otoku Krk, kjer so Benečani imeli utrjeno postojanko. Koprška galeja je pot proti domu nadaljevala v sklopu beneške flote, v koprskem pristanišču se je zasedrila ob koncu oktobra leta 1571. Na gradu sv. Justa v Trstu se v predprostoru dvorane Caprin nahaja ohranjen primerek bočne svetilke z beneške galeje iz izrezljanega lesa s pozlato, ki naj bi pripadal koprski galeji. Leta 1888 ali 1889 ga je odkupil tržaški zbiratelj Giuseppe Caprin ter ga umestil kot razstavni del razkošne beneške dvorane v svoji palači, kjer ga lahko občudujemo še danes. •

Iz vsebine dokumentov izvemo, da v treh primerih beneški Dož Pietro Loredan zahteva od piranskega podestata Antonia Rimonda, naj priskrbi zadostno število mož s svojega ozemlja, medtem ko v četrtem primeru beneški Dož Alojzij Mocenigo poleg mož zahteva še podatke o plačah.

Kustos Ivan Simčič s sodelavci prenavlja zbirko Novejše zgodovine

Dopolnjena zbirka od cesarstva do Evropske unije

Pokrajinski muzej Koper ima pri svojem poslanstvu zelo pomembno nalogo raziskovanja, evidentiranja, urejanja in interpretiranja snovne in nesnovne dediščine. Posebej zanimiva za obiskovalce je zbirka Novejše zgodovine (NZ), kjer se obiskovalci seznani z interpretacijo časovnega traka med leti 1867 in 1954.

Razstavo je leta 1995 postavila in leta 2013 dopolnila kustosinja Vlasta Beltram. "Po večletnih željah zaposlenih in lokalne skupnosti smo letos maja pričeli s prenovo objekta zbirke NZ. Obenem bomo zbirko dopolnili s časovnim trakom interpretacije med leti 1954 in 2007, da bodo mlajši in nekoliko starejši spoznali družbeno-ekonomske in socialne razmere v zadnjih 160 let, ki ga predstavlja zbirka NZ," pravi Ivan Simčič in dodaja: "Ker pa se muzeološka znanost in z njo interpretacija gradiva prilagaja novim potrebam in tehnikam inkluzivnega upoštevanja mnenja drugih in participativne soudeležbe obiskovalca v muzeju, bomo pri prenovi zbirke dosedanje in novo postavitev razstave prilagodili sodobnim muzeološkim trendom. Obiskovalec bo razstavo doživel kot čustveno dožemanje določenega obdobja z barvnimi posegi, likovno-prostorskim ambientom, ki bo nadgrajen s zvokom, slikami in avdiovizualno interpretacijo. Sama dostopnost do razstave pa bo grajena brez ovir, dostopna za vse."

• Nam lahko na kratko predstavite delo kustosa zbirke NZ?

"Kustos - zgodovinar, ki skrbi za zbirko NZ. ima nalogo, da skrbi za kvalitetno interpretacijo zgodovinskih dogodkov, ki so se zgodili med 19. in 21. stol. Pri svojem delu ima za osnovno nalogo evidentiranje, raziskovanje, hranjenje in interpretacijo kulturne dediščine, ki se navezuje na vsa področja dela. Delo je zelo raznoliko in aktivno, saj smo v zadnjih dveh stoletjih doživeli velike spremembe, katerim že težko sledimo. Zato smo strokovno odgovorni do gradiva, ki ga hranimo in območja, ki ga pokriva naš muzej. Kustos s svojim delom in interpretacijo obdobja osvešča obiskovalce o pomenu in vlogi naših prednikov na območju, ki ga pokriva naš muzej."

• Kaj je obiskovalcem ponujala dosedanja razstava v vaši zbirki?

"Dosedanja razstava je predstavljala obdobje od leta 1867 do leta 1954. Obiskovalce smo seznani z

Pogled na prenovljene prostore zbirke NZ

boji naših prednikov za kulturno, nacionalno, socialno in družbeno-ekonomsko enakost z ostalimi narodi znotraj Avstroogrskega cesarstva. To je bilo stoletje, ko se je na narodnostno mešanem območju Istre začela narodna prebujanje, z njo pa so se rojevali tudi nacionalizmi, ki so pripeljali do podpisa tajnega Londonskega sporazuma. Tako so bili naši kraji pod škornjem fašističnega režima, ki je utrjeval svoj vpliv z nasiljem in potujčevanjem.

Vendar smo v tem obdobju dobili prvo protifašistično organizacijo TI-GR v Evropi, ki je utrjevala pot Narodno-osvobodilnemu boju za dokončno osvoboditev in priključitev Primorske k matični domovini. Po vojni obdobje je bilo zaznamovano z velikim pomanjkanjem, saj je bilo med vojno požganih veliko domov in gospodarskih subjektov, ki bi omogočali človeka dostojno življenje. Razstava je v nadaljevanju predstavljala rezultate Pariške mirovne konference (1947) in dokončno ureditev z Londonskim memorandumom (1954)."

• Kako boste obiskovalcem predstavili naslednje obdobje do leta 2007?

"Menim, da bo predstavitev obdobja 1954-2007 bistveno drugačna glede na gradivo, ki zaznamuje to obdobje. V tem obdobju bomo predstavili družbeno-ekonomske, socialne in kulturne spremembe, ki so se zgodile na območju, ki ga pokriva naš muzej, in sicer vse istrske občine, Hrpelje - Kozino, Ilirsko Bistrico in deloma Divača. V tem obdobju pride do velikih gospodarskih premikov in ustanovitve uspešnih podjetij, ki zaznamujejo območje, ki ga pokriva. Na drugi strani pa pride do velikih delovnih migracij znotraj Slovenije in nekdanje skupne države Jugoslavije. Skratka, dotaknili se bomo dejavnikov, ki so temu prostoru omogočili sožitje večkulturnosti na Primorskem in v Slovenski Istri. Posebno pozornost bomo namenili osamosvojitvenim aktivnostim, ki pripeljejo do oboroženega spopada: na Primorskem do dneva prej. Po raziskavah, ki smo jih opravili, ta dan prej pomeni tudi dan prej pri pogajanjih in umiku vojaških enot v vojašnice.

Z vstopom v 21. stoletje smo vzpostavili družbeno-ekonomske in socialne standarde, ki smo jih nadgradili s spoštovanjem človekovih pravic in svoboščin, da smo izpolnili standarde za vstop v Evropsko unijo

(EU) in North Atlantic Treaty Organization (NATO). Nove družbeno-ekonomske povezave in uspešna gospodarska politika so nam omogočili, da smo izpolnili naslednji zadani cilj, in sicer vstop Slovenije v Ekonomsko monetarno unijo (emu) in v Schengensko območje EU."

• Kaj bi izpostavili ob nadgradnji te zbirke?

"Predvsem zadovoljstvo, da smo po nekaj letih prišli s pomočjo lokalne skupnosti do prenove objekta, ki bo urejen po standardih, ki bodo omogočali sodobno interpretacijo kulturne dediščine in nudili pogoje za ohranjanje le-te. Sama zbirka pa ima pred celotnim kolektivom, kustosom muzeja ter nenazadnje obiskovalcem velik izziv, saj bo govorila o življenju naših prednikov v tem obdobju. Sam sem pri vodenju skozi zbirko NZ šolarjem in dijakom ob koncu obiska sporočil naslednje: "Živimo na Primorskem, kjer je burja zelo konstantna in močna, tako je bilo tudi obdobje, ki ga predstavlja naša zbirka. Polna valov in čeri so morali prebroditi naši predniki, da lahko danes skozi kulturno dediščino žanjemo njihove sadove. •

Ivan Simčič na hribu Svobode v Ilirski Bistrici pred spomenikom Prekomorskim enotam in cerkvijo Sv. Petra.

Osnutek ambienta bodoče postavitev zbirke NZ

Začetek študijskega leta na Fakulteti za pomorstvo in promet v Portorožu

Vpeljali so tudi vojaški modul v programe

Fakulteta za Pomorstvo in promet, članica Univerze v Ljubljani, je z oktobrom sprejela novo generacijo dodiplomskih študentov na treh visokošolskih in enem univerzitetnem programu izobraževanja. Zelo dober vpis beležijo na programu prometna tehnologija in transportna logistika, kjer so število vpisnih mest v letošnjem letu povečali, vendar so zadovoljni tudi z vpisom na ostalih programih.

Bistveno več je vpisanih študentov na redni dodiplomski študij, dober pa je vpis tudi na izredni študij, ki študentom omogoča študij ob redni zaposlitvi.

Spremembe študijskih programov

Fakulteta je v novo študijsko leto vstopila tudi s prenovami nekaterih študijskih programov. Tako je vpeljan vojaški modul na treh dodiplomskih programih, in sicer na prometni tehnologiji in transportni logistiki, navtiki in pomorskem strojništvu. Pobuda vojaškega modula izhaja iz specifične potrebe mornariškega divizion Slovene vojske, ker se pomorska usposobljenost, plovna doba in nekateri pomorski certifikati o usposobljenosti pripadnikov Slovenske vojske (SV) niso priznavali kot enakovredni pomorščakom trgovske mornarice. Usposobljenost civilnih in vojaških pomorščakov na področju navtike in pomorskega strojništva je v večji meri primerljiva, zato so prepoznali potrebo, da se pripadnikom SV, specifično v pomorstvu in tudi na drugih področjih, omogoči priznavanje pridobljenih kompetenc in enostaven prehod v civilno delovno okolje po zaključeni vojaški karieri.

Vpeljava vojaškega modula ohranja temeljne kompetence za pridobitev diplome, definirane z akreditacijo programa, in jih v zadnjem, šestem semestru predvsem nadgradi z izbranimi vsebinami modula. S tem študijski programi sledijo evropskemu okviru kvalifikacij, ki podpira prilagodljive in vključujoče možnosti učenja v visokem šolstvu. Ker gre za sistem mikro-kvalifikacij, se študentom izboljša dostop do možnosti vseživljenjskega učenja z zagotavljanjem boljše prepustnosti med sektorji izobraževanja in usposabljanja ter se jim zagotovi širši spekter usmerjanja, ki ga trg dela potrebuje. Po zaključku študija bodo diplomanti imeli možnost pridobitve dveh nazivov - svoj primarni strokovni naziv in naziv častnika Slovenske vojske.

Prenove študijskega programa je bil deležen tudi program pomorsko strojništvo. Na podlagi analiz je bilo ugotovljeno, da je treba maturantom

Izobraževalni proces na Fakulteti za pomorstvo in promet poteka tudi na praktičnih vajah.

tehniških smeri ponuditi program, ki je zanimiv in primerljiv s sorodnimi programi strojništva. Po novem programu se bodo študentje primarno izobraževali in usposabljali za delo na ladji, vendar bodo imeli s pridobljenim znanjem boljše možnosti zaposlitve tudi za delo v podjetjih na kopnem, tako v okviru pomorske logistike kot tudi v ostalih proizvodnih podjetjih. Diplomanti bodo namreč tehniško podkovani skladno s smernicami FEANI za delo v primerljivih inženirskih panogah.

Projektni pristopi pri posodabljanju študijskih programov

Na fakulteti so v sklopu prenavljanja študijskih programov na Univerzi v Ljubljani začeli delo na pilotnem projektu, ki ga na slovenskih visokošolskih zavodih sofinancirata Republika Slovenija, ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Evropska unija - NextGenerationEU.

V naslednjih treh letih bodo najprej prenovili visokošolski študijski program prometne tehnologije in transportne logistike, s ciljem prehoda izobraževanja v smeri zelenih tehnologij in digitalnih znanj ter tudi spretnosti poučevanja in učenja. S pilotnim projektom bodo posodobili učne načrte, vpeljali digitalne vsebine v delo s študenti, omogočili izmenjavo študentov med sorodnimi fakultetami ter povečali vključenost gospodarstva v

tudi odzivov med študenti nižjih letnikov. Tako bodo na fakulteti s tovrstnim vključevanjem študentov v izobraževanje nadaljevali tudi v prihodnje.

Praksa v transportno-logističnih podjetjih

Tudi letos bodo študenti zaključnih letnikov visokošolske smeri prometna tehnologija in transportna logis-

V treh letih bodo najprej prenovili visokošolski študijski program prometne tehnologije in transportne logistike. Poseben poudarek bodo najprej namenili železniškemu in letalskemu prometu. Vpeljali bodo digitalne vsebine, posodobili učne načrte in povečali vključenost gospodarstva v izvajanje študija.

izvajanje študija kot tudi opravljanja prakse v podjetjih. Poseben poudarek bodo najprej namenili železniškemu in letalskemu prometu.

S študentskim tutorstvom do izmenjave znanja med študenti

Visokošolski učitelji na Fakulteti za pomorstvo in promet spodbujajo tutorstvo pri različnih predmetih. Pri tem študenti višjih letnikov pomagajo pri prenosu znanja študentom nižjih letnikov. Tutorji so predvsem uspešnejši študenti, ki so pripravljene sodelovati s predavatelji pri poglobljanju študijskih snovi med študenti. Njihovo delo je organizirano poleg rednih študijskih obveznosti pouka in vaj. Na urah predmetnega tutorstva rešujejo ali razložijo težje oziroma zahtevnejše naloge. To sta odlični način utrjevanja snovi in dobra priprava na izpit ali kolokvij.

Tutorji študentje univerzitetne smeri tehnologija prometa in logistika imajo možnost uveljavljati tutorsko dejavnost kot izbirni predmet - program študentskega tutorstva (3 ECTS). Dosedanje izkušnje so pokazale veliko pozitivnih učinkov in

tika opravljali obvezno prakso v transportno-logističnih podjetjih, ki so praviloma sorodna izbranemu študijskemu programu. Študentova obveza je opraviti prakso v izbranem podjetju v obsegu 245 ur. V podjetju ima študent dodeljenega mentorja, ki predstavi študentu problematiko dela po posameznih enotah in oddelkih.

Študent se med prakso spoznava z organizacijsko strukturo in zaposlenimi ter vsebino in obsegom del. Študenta se spodbuja k izmenjavi mišljenj z delavci v oddelkih in v določenih primerih tudi k praktičnemu opravljanju tistih del, za katere se oceni, da ne bodo ogrožala delovnega procesa. Študent vodi dnevnik in pripravi končno poročilo opravljene prakse, ki ga po opravljeni praksi podpiše mentor iz podjetja.

Podjetja, ki ponujajo štipendije za poklice iz logistike, navtike in strojništva, lahko na spletu pogledajo dodiplomske in podiplomske študijske programe in tako spodbudijo zaposlene k študiju na Fakulteti za pomorstvo in promet (<https://www.fpp.uni-lj.si/>). Dejavnosti na fakulteti lahko spremljate tudi na socialnih omrežjih Instagram, Facebook in LinkedIn. •

Pomol, ki ga gradijo v Portorožu, bo služil tudi študentom.

slovenski raziskovalni inštitut
istituto sloveno di ricerche
slovene research institute

Kontaktne informacije:

Naslov: UL Beccaria 6, 34133 Trst (Italija)
Telefon: +39 040 636663
E-pošta: info@slori.org
Spletna stran: www.slori.org
Facebook: SLORI - Slovenski raziskovalni inštitut

Izvedli smo

• Sreda, 21. septembra 2022, ob 18.00 v Feiglovi knjižnici v Gorici - **Predstavitve priročnika V svetu glasov: vaje fonološkega zavedanja (Založba Mladika in SLORI, 2022) Silve Perčič, Sonje Bukavec in Martine Ozbič.**

Organizatorji: Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) in Založba Mladika v sodelovanju z Narodno in študijsko knjižnico (NŠK). Priročnik je nastal z namenom, da ponudi nabor dejavnosti kot pomoč pri razvoju spretnosti fonološkega zavedanja. Namenjen je staršem, vzgojiteljem, učiteljem in strokovnjakom, kot so logopedi, specialni in rehabilitacijski pedagogi, psihologi ipd. O publikaciji so spregovorili Silva Perčič in Martina Ozbič ter predstavniki organizatorjev.

• Četrtek, 6. oktobra 2022, ob 18.30 v Feiglovi knjižnici v Gorici.

Predstavitve monografije Slovensko gospodarstvo na Tržaškem in Goriškem: razvoj, stanje, perspektive (Annales ZRS Koper, soizdajatelj SLORI in Sklad Libero in Zora Polojaz, 2022) Igorja Guardiancicha.

Organizatorji: Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI), Sklad Libero in Zora Polojaz ter založba Annales ZRS Koper v sodelovanju z Narodno in študijsko knjižnico (NŠK). Monografija ponuja izčrpen pregled razvoja slovenskega manjšinskega gospodarstva in podlago za razmislek o njegovih razvojnih perspektivah. Na predstavitvi se je z avtorjem pogovarjal novinar Andrej Černic.

Pripravljamo

• Petek, 21. oktobra 2022, v avditoriju A. Comellija na sedežu Avtonomne pokrajine Furlanije – Julijske krajine

Sodelovanje na okrogli mizi o jezikovnih manjšinah v Furlaniji – Julijski krajini

Organizator: Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina

Direktor SLORI-ja Devan Jagodic bo v dopoldanskem delu okrogle mize izluščil glavna spoznanja Tretje deželne konference o varstvu slovenske jezikovne manjšine ter predstavil vsebine zbornika prispevkov konference, ki je potekala 12. in 19. novembra 2021 v dvorani deželnega sveta FJK v Trstu.

• Sreda, 26. oktobra 2022, ob 16.00 v prostorih Večstopenske šole Pavla Petričiča v Špetru.

Predstavitve priročnika V svetu glasov: vaje fonološkega zavedanja (Založba Mladika in SLORI, 2022) Silve Perčič, Sonje Bukavec in Martine Ozbič.

Organizatorji: Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI) in Založba Mladika v sodelovanju z Večstopensko šolo Pavla Petričiča. O publikaciji bodo spregovorili Silva Perčič in Martina Ozbič ter predstavniki organizatorjev. Predstavitve bo potekala v slovenščini.

PRIPRAVLJA

- **12. oktober 2022 ob 10.00** • na Univerzi v Mariboru: Mediteranski inštitut za okoljske študije ZRS Koper v sodelovanju z Agencijo RS za okolje organizira **predavanje znanega strokovnjaka za ekonomijo blaginje, Marka Anielskega.**
- **13. oktober 2022** • na OŠ Dravlje v Ljubljani: **Predstavitve projekta REBOOT NOW*** - »Preprečevanje nasilja in lajšanje psiholoških težav po zaprtju šol zaradi pandemije COVID-19«.
- **18. oktober 2022** • na OŠ Škofije: **Predavanje dr. Blaža Lenarčiča** (Inštitut za družboslovne študije ZRS Koper) o **medvrstniškem nasilju na spletu** v okviru projekta REBOOT NOW*.
- **18. oktober 2022 ob 18.30** • v prostorih založbe AMEU-ISH v Ljubljani: **Predstavitve zbornika Eko, zeleno, modro, trajnostno v humanistiki**, ki sta ga uredila dr. Lenart Škof in dr. Ignac Navernik.
- **1. november ob 18.00** • v prostorih založbe AMEU-ISH v Ljubljani: **Predstavitve knjige dr. Gašperja Pirca: Kritična hermenevtika: pravno pripoznanje in politična oblast.**
- **Od 9. do 11. novembra 2022** • v hotelu City v Ljubljani: **Srečanje partnerjev in deležnikov projekta REInSER****, ki ga vodi Inštitut za družboslovne študije ZRS Koper.

*Projekt REBOOT NOW je mednarodna pilotna iniciativa, osredotočena na otroke in namenjena preprečevanju nasilja med otroki, starimi med 10 in 15 let, ter zaznavanju in lajšanju psiholoških težav, povezanih s pandemijo COVID-19.

**Dvoletni projekt »REInSER« - »Ekonomska integracija beguncev preko socialnega podjetništva« se osredotoča na ekonomsko vključevanje beguncev s pomočjo socialnega podjetništva, pri čemer si prizadeva prispevati k razvitju integracijskih politik, predvsem na področju ekonomske vključenosti beguncev in prisilcev za azil.

Več na: www.zrs-kp.si

Pokrajinski arhiv Koper, Kapodistriasov trg 1, 6000 Koper
tel.: +386 5 327 1824 • <http://www.arhiv-koper.si>

Pokrajinski arhiv KOPER
ARCHIVIO REGIONALE DI CAPODISTRIA

Oktober v koprskem arhivu

OBVEŠČAMO

V Pokrajinskem arhivu Koper smo v letu 2021 pripravili razstavo in zbornik z naslovom **“Od Istra Benza do Istrabenza: 1948-1996”**. Razstava na enajstih panojih prinaša kronološki razvoj podjetja bogato podprto s fotografijami, zbornik temeljne zgodovinske raziskave, pričevanja in spomine.

Z našo razstavo o Istrabenzu smo se podali po Sloveniji in **od 20. oktobra 2022 gostujemo v Notranjskem muzeju Postojna**, Kolodvor-

ska cesta 3, 6230 Postojna. Tudi zbornik boste tam lahko kupili.

NAPOVEDUJEMO

“V naročju Istre, pod kamnitim Kraškim robom, leži prelepa vas Kured ... Pred več kot 100 leti se je v Gradu na vasi mami Ani in očku Matiji rodil fantek.”

V letošnji jeseni v sodelovanju Pokrajinskega arhiva Koper in Osrednje knjižnice Srečka Vilharja v Kopru izide slikanica o pesniku Alojzu Kocjančiču **“Iz naročja Istre v naročje besede”**, avtorice besedila Ines Cergol, ilustratorke Vesne Benedetič.

Pokrajinski muzej KOPER
MUSEO REGIONALE DI CAPODISTRIA
KOPER REGIONAL MUSEUM

Muzejska doživetja

Pokrajinski muzej Koper: Kidričeva 19, 6000 Koper
Tel. 041/55 66 44 • Fax. 05 6633 571 • info@pokrajinskimuzejkoper.si

SEPTEMBER

Pokrajinski muzej Koper je bil v septembru prepleten z glasbo in razstavami. Še posebej je izstopala razstava posvečena 100-letnici rojstva Vladimirja Lovca: **“Umetnost mora biti iskrena, poštena, neposredna in lepa”**, ki je na voljo za ogled v naši muzejski galeriji še do **6. novembra 2022**.

OKTOBER

V četrtek, 6. oktobra, smo v sklopu praznovanja Mednarodnega leta stekla, pripravili otvoritev vitrine meseca: Oljenka z upodobitvijo steklopihača. Vitrina bo na voljo za ogled do 6. novembra 2022. Program nadaljujemo **21. oktobra**, kjer ste ob

20. uri vabljeni na koncert **“Na obali, v mojem srcu”**, posvečen 45. obletnici MePZ (mešani pevski zbor) Obale Koper.

Program za oktober zaključujemo na gradu Prem, kjer se bo **29. oktobra** odvijal pravljinski dan. KAMŠIBAJ bodo imeli ob 16. uri predstavo za otroke, nato sledi predstava za odrasle ob 17. uri, takrat bodo potekale tudi delavnice za otroke.

PEDAGOŠKI PROGRAM

22. oktobra, ob 10. uri lahko obiščete otroško delavnico **“Čarobna jesen”**. Za prijave in vse informacije o delavnici: tjasa.miklavcic@pokrajinskimuzejkoper.si. Vljudno vabljeni, veseli bomo vašega obiska.

Zavod za varstvo
kulturne dediščine Slovenije

Območna enota Piran, Obzidna ulica 9, 6000 Koper
T 05/67 10 941
E tajnistvo.pi@zvkd.si
www.zvkd.si/sl/obmocne-enote

OKTOBER

SERVITSKI SAMOSTAN V KOPRU

V oktobru bo zaključena prva faza predhodnih konservatorskih raziskav, ki so obsegale arheološka sondiranja in dopolnjevanje so bile restavratorske raziskave ter tako prinesla nova odkritja. Z najnovejšimi odkritji je bila natančneje določena srednjeveška cerkev sv. Martina in Benedikta, prvotna cerkev servitskega samostana. Kasneje, ko so dogradili samostanski kom-

pleks in postavili novo cerkev, je bila stara cerkev vključena v samostanski kompleks. Z novimi odkritji je mogoče natančneje opredeliti posamezne sklope prvotnega samostanskega kompleksa, kar predstavlja pomemben doprinos k boljšemu poznavanju samostanske arhitekture. Presenetljivi so tudi rezultati arheoloških sondažnih raziskav, saj prinašajo nova odkritja iz rimskega obdobja.

60 Univerza v Ljubljani
Fakulteta za pomorstvo
in promet

FAKULTETA ZA POMORSTVO IN PROMET
Pot pomorščakov 4, 6320 Portorož
<http://www.fpp-uni-lj.si>

ZANIMANJE ZA JADRANJE

• Na FPP je jadranje eno od pomembnih obšolskih področij. Letos beležimo veliko zanimanja za izbirni študijski predmet Jadranje tudi s strani študentov drugih fakultet znotraj Univerze v Ljubljani. Fakulteta ima dve manjši jadrnici za dve osebi, 10-metrsko regatno jadrnico Evolution 10, imenovano Solaria, in jadrnico Adria, ki je replika tradicionalne jadrnice Topo. Na Fakulteti deluje Akademski jadrni klub FPP, ki šteje več kot 100 članov. Predvsem smo vsako leto veseli novih članov iz študentskih vrst. V naslednjih tednih bodo tako naši študenti pogosto jadrli po Piranskem zalivu.

EVROPSKI PROJEKT NAMIRS

• FPP sodeluje v mednarodnem projektu NAMIRS (North Adriatic Maritime Incident Response System), ki ga sofinancira Evropska komisija, DG ECHO, v okviru mehanizma EU na področju civilne zaščite. Po zgledu metode PAWSA, s katero se določa ocena tveganja izbranih plovnih poti, smo izvedli delavnico z reševanjem vprašalnika “Coastal Vulnerability Assessment”. Subjektivna ocena verjetnosti tveganja za oljna razlita vzdolž plovnih poti severnega Jadrana se oblikuje z odgovori pomorskih strokovnjakov in drugih zainteresiranih. Tako bo določena končna kvantitativna ocena ranljivosti severno-jadranske obale.